

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ 2 (3) 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРЬ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 2 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети.

ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот

технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодида Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

“Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй.

Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Полвонов Козимбек Наимович

ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ ШАҲАРЛАРИ КЛАССИФИКАЦИЯСИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР (1970-2022 йиллар) 7-13

Махмудова Азизахон Носировна

ПАЛЕОЛИТШУНОСЛИК СОҲАСИ РИВОЖЛАНИШИДА Р. Х. СУЛЕЙМАНОВ
ТАДҚИҚОТЛАРИНИНГ ЎРНИ 14-21

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Kurpayanidi Konstantin Ivanovich

MODERN DIGITALIZATION: PRIORITIES AND PROSPECTS IN THE CONTEXT OF ECONOMIC
TRANSFORMATION 22-28

Паязов Мурод Максудович

ДАВЛАТ ХУСУСИЙ ШЕРИКЧИЛИГИ АСОСИДА ТЕМИР ЙЎЛ ХИЗМАТЛАРИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШДА: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР 29-37

Шохўжаева Зебо Сафоевна

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА СУВТЕЖАМКОР СУФОРИШ УСУЛЛАРИНИ ҚЎЛЛАШНИНГ
САМАРАДОРЛИГИ 38-45

Asatxodjayeva Shoira Shukurullayevna

INSON KAPITALI RIVOJIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR 46-50

Элбоев Бобур Ботирович

ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА САВДОНИ МОЛИЯЛАШТИРИШДА БАНК КАФОЛАТИ ВА
ЗАХИРА АККРЕДИТИВНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ 51-60

Ermatov Akmaljon Akbaraliyevich

O'ZBEKISTONDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH 61-68

Абдуқулова Дилноза Абдукадировна

АГРАР СОҲА ЎСИШИНИ МАКРОИҚТИСОДИЙ КЎРСАТКИЧЛАРГА ТАЪСИРИНИ
СТАТИСТИК ЎРГАНИШ 69-74

Qudbiyev Nodir Tohirovich, Tojimatov Abdumutalibjon Abduqayumovich

KORXONALARNING TIJORAT BANKLARI BILAN O'ZARO MUNOSABATLARI TIZIMINI
TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 75-84

Rasulova Shaxnoza Xatamovna

XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH VA TASNIFLASHNING IQTISODIY ANAMIYATI ..85-93

Болтаев Нурали Шираматович

АГРАР ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ТАЙЁРЛАНАЁТГАН КАДРЛАРНИ МЕҲНАТ
БОЗОРИДА РАҚОБАТБАРДОШЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ 94-103

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ*Tulaganov Muminjon Taxtamuratovich*JAMIYATDA FUQAROLARNING HUQUQIY -SIYOSIY ONGINING YUKSALTIRISHDA
ETNOMADANIY OMILLARNING O'RNI .....104-109*Aripov Alisher Abdumalikovich*YOSHLAR MA'NAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MILLIY VA DINIY BAG'RIKENGLIKNING
O'RNI .....110-117*Xabib Sattorov*

TASAVVUF TA'LIMOTIDA SHARIAT, TARIQAT, MA'RIFAT, HAQIQAT BOSQICHLARI 118-123

Турсинбой Султонов

ИСТЕЪДОДНИНГ ИККИ МУҲИМ ТОМОНИ 124-132

Сафаров Улуғбек Турсунович

МАДАНИЙ ЖАРАЁНЛАР ТРАНСФОРМАЦИЯСИНING ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ 133-138

10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ*Бектурсынова Айсултан Марат кызы*М.М. БАХТИН КАК ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ЯЗЫКОВАЯ ЛИЧНОСТЬ УЧЕНОГО-ФИЛОЛОГА
ФИЛОСОФСКОГО ТИПА .....139-145*Назарова Сайёра Азимжановна*ЎЗБЕК ТИЛИДАГИ ИРРИГАЦИЯ ВА МЕЛИОРАЦИЯ ТЕРМИНЛАРИНИ ТАРИХИЙ
БОСҚИЧЛАРИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ .....146-151*Isroilova Manzura Jamolovna*BOSMA NASHRLARDA FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING LEKSIK-SEMANTIK
TRANSFORMATSIYASI .....152-156**12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР***Утемуратов Махмут Ажимуратович*ҲУҚУҚ ИЖОДҚОРЛИГИ ТАКОМИЛЛАШУВИГА ҲУҚУҚИЙ НИГИЛИЗМ ВА ҲУҚУҚИЙ
ИДЕАЛИЗМНИНГ ТАЪСИРИ .....157-162*Узакова Гўзал Шариповна*БАРҚАРОР ТАРАҚҚИЁТ МАҚСАДЛАРИГА ЭРИШИШДА ҚАШШОҚЛИК ВА ОЧЛИКНИ
ТУГАТИШ, СОҒЛИК ВА ФАРОВОНЛИККА ИНТИЛИШНИНГ ИЖТИМОИЙ-ҲУҚУҚИЙ
АСОСЛАРИ .....163-175*Abdixakimov Islombek Bahodir o'g'li*

SUG'URTA FRANSHIZASI VA UNING TURLARI HAQIDA 176-180

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ*Мамадалиева Нилуфар Баҳодировна*ЎҚУВ ФАНЛАРИ ТАЯНЧ ТУШУНЧАЛАРНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ БОШЛАНҒИЧ
СИНФ ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ОҒЗАКИ НУТҚ ВА ФИКРЛАШ ФАОЛИЯТИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 181-185

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари. -2023. -№ 2 (3).
ISSN: 2181-1342 (Online)
<https://scienceproblems.uz>

08.00.00 – Иқтисодиёт фанлари

Абдикулова Дилноза Абдукадировна
Тошкент Молия институти таянч докторанти

АГРАР СОҶА ЎСИШИНИ МАКРОИҚТИСОДИЙ КЎРСАТКИЧЛАРГА ТАЪСИРИНИ СТАТИСТИК ЎРГАНИШ

Аннотация. Мақолада аграр соҳа ўсишини макроиқтисодий кўрсаткичларга таъсирини статистик ўрганиш ва бу жараёнда амалга оширилган статистик таҳлиллар натижалари келтирилган. Республикада қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқаришнинг ўсиш суръатлари йиллар ҳамда ҳудудлар кесимида таҳлил қилинган ва умумий хулосалар берилган.

Калит сўзлар: аграр соҳа, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, ҳосилдорлик, ер унумдорлиги, бандлик, инфляция, экспорт, ялпи қўшилган қиймат, ялпи ички маҳсулот, ялпи ҳудудий маҳсулот, интенсив ривожлантириш, вақтли қаторлар, тренд, циклик, статистик таҳлил, гуруҳлаш, ўсиш тенденцияси.

Абдикулова Дилноза Абдукадировна
Докторант Ташкентского финансового института

СТАТИСТИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ РОСТА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО СЕКТОРА НА МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ

Аннотация. В статье представлено статистическое исследование влияния роста аграрного сектора на макроэкономические показатели и результаты статистического анализа, проведенного в этом процессе. Проанализированы темпы роста производства сельскохозяйственной продукции в нашей республике по годам и регионам и даны общие выводы.

Ключевые слова: аграрный сектор, сельскохозяйственная продукция, урожайность, продуктивность земли, занятость, инфляция, экспорт, валовая добавленная стоимость, валовой внутренний продукт, валовой региональный продукт, интенсивное развитие, временной ряд, тренд, цикл, статистический анализ, группировка, тенденция роста.

Abdiqulova Dilnoza Abdukadirovna
Doctoral student, the Tashkent Institute of Finance

STATISTICAL STUDY OF THE INFLUENCE OF AGRICULTURAL SECTOR GROWTH ON MACROECONOMIC INDICATORS

Annotation. The article presents a statistical study of the impact of the growth of the agrarian sector on macroeconomic indicators and the results of the statistical analyzes carried out in this process. The growth rates of the production of agricultural products in our republic were analyzed by years and regions and general conclusions were given.

Key words: agricultural sector, agricultural products, yield, land productivity, employment, inflation, export, gross added value, gross domestic product, gross regional product, intensive development, time series, trend, cycle, statistical analysis, grouping, growth trend.

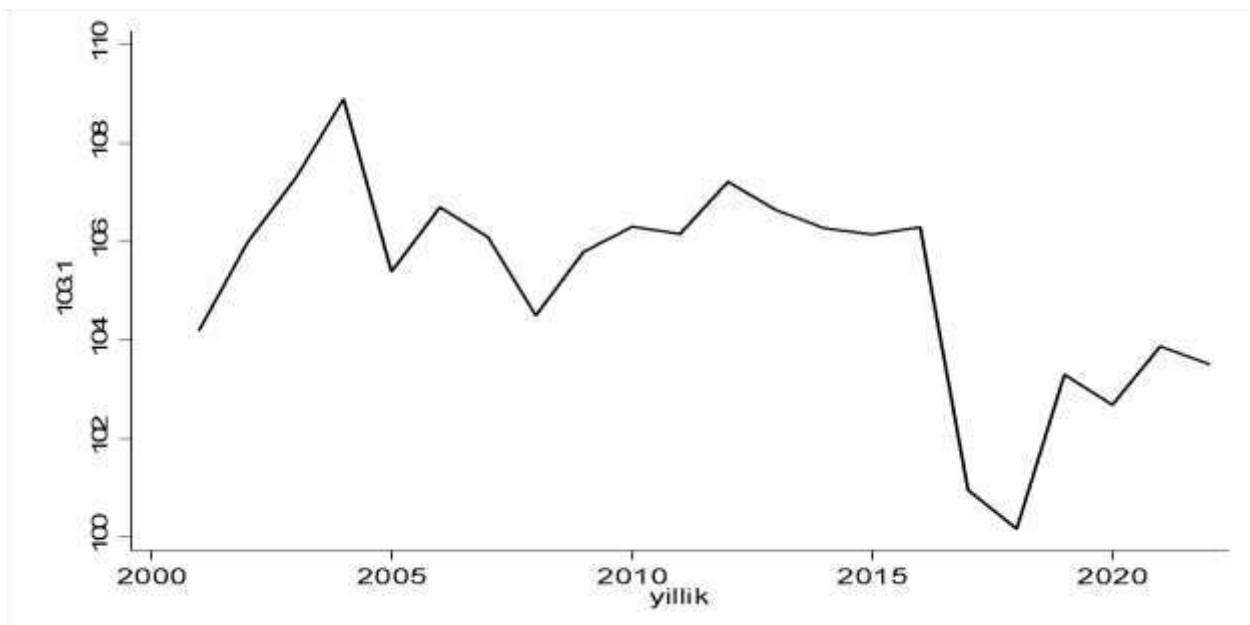
<https://doi.org/10.47390/1342V3I2Y2023N9>

Кейинги пайтларда республика иқтисодийни ривожлантиришда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ҳосилдорлигини орттириш, ернинг унумдорлигини яхшилаш, қишлоқ хўжалигини изчил ўсишини таъминлаш бўйича таъсирчан чоралар кўрилди ва бир қанча ижобий кўрсаткичларга эришилди.

Мамлакатимизнинг аграр соҳасида бугунги кунда олиб борилаётган ислохотларнинг асосий мазмуни бу йўналишда фақат хом ашё тайёрлаб етказишга чек қўйиш, бунда етиштирилган қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини чуқур қайта ишлашни ташкил этиш ҳамда бу орқали худудларни ривожлантиришни таъминлашга йўналтирилгани билан аҳамиятлидир.

Чунки, аграр соҳа асосида ишсизликни камайтириш натижасида доимий бандликни сақлаш, инфляцияни таргетлаш, экспортни рағбатлантириш мумкин. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги Фармонида ҳам бу стратегик йўналиш ўзининг амалий ифодасини топган. Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида мамлакатимизнинг қишлоқ хўжалиги соҳаси трансформацион, яъни миллий иқтисодийни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш суръатларини таъминлаш учун мавжуд муносабатларнинг тубдан янгиланиши каби жараёнларини бошидан кечириши белгилаб берилган.

2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясининг 30-мақсадида Қишлоқ хўжалигини илмий асосда интенсив ривожлантириш орқали деҳқон ва фермерлар даромадини камида 2 баравар ошириш, қишлоқ хўжалигининг йиллик ўсишини камида 5 фоизга етказиш, устувор вазифа қилиб белгиланган [1].

1-расм. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқаришнинг ўсиш суръати, ўтган йилга нисбатан фоизда

1-расмдан Ўзбекистон Республикасида 2000 йилдан 2021 йилгача қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ўсиш динамикасида юқорида санаб ўтилган хусусиятлар мавжуд эмас деб хулоса қилишимиз мумкин, лекин стационарликни бирлик илдиз тести Диккей Фуллер тести билан ҳам текшираимиз.

Агар вақтли қаторнинг динамикаси ўртачаси атрофида ўзгарса вақтли қатор стационар бўлади. Вақтли қатордаги тренд, циклик, тасодифийлик вақтли қаторни ностационар эканлигини ифодалайди.

Илмий адабиётларда ностационар даврий қаторлар “интеграциялашган жараён” деб ҳам юритилади. Қаторнинг интеграция даражаси унинг стационар ҳолга келтириш учун неча марта дифференциаллаш лозимлиги билан аниқланади. Шундай қилиб, стационар қаторлар “нолинчи даражали интеграциялашган” бўлади ва қисқача $I(0)$ деб ифодаланади. Қатор бир марта дифференциаллангандан сўнг стационар ҳолга келса, у биринчи даражали интеграциялашган дейилади ва $I(1)$ деб белгиланади. Умумий тарзда, даврий қатор d марта дифференциаллангандан кейин стационар бўлса, d даражали интеграциялашган дейилади ва $I(d)$ тарзида белгиланади. [2]

Dickey-Fuller test for unit root		Number of obs = 21		
Test Statistic	Interpolated Dickey-Fuller			
	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	
Z(t)	-2.045	-3.750	-3.000	-2.630

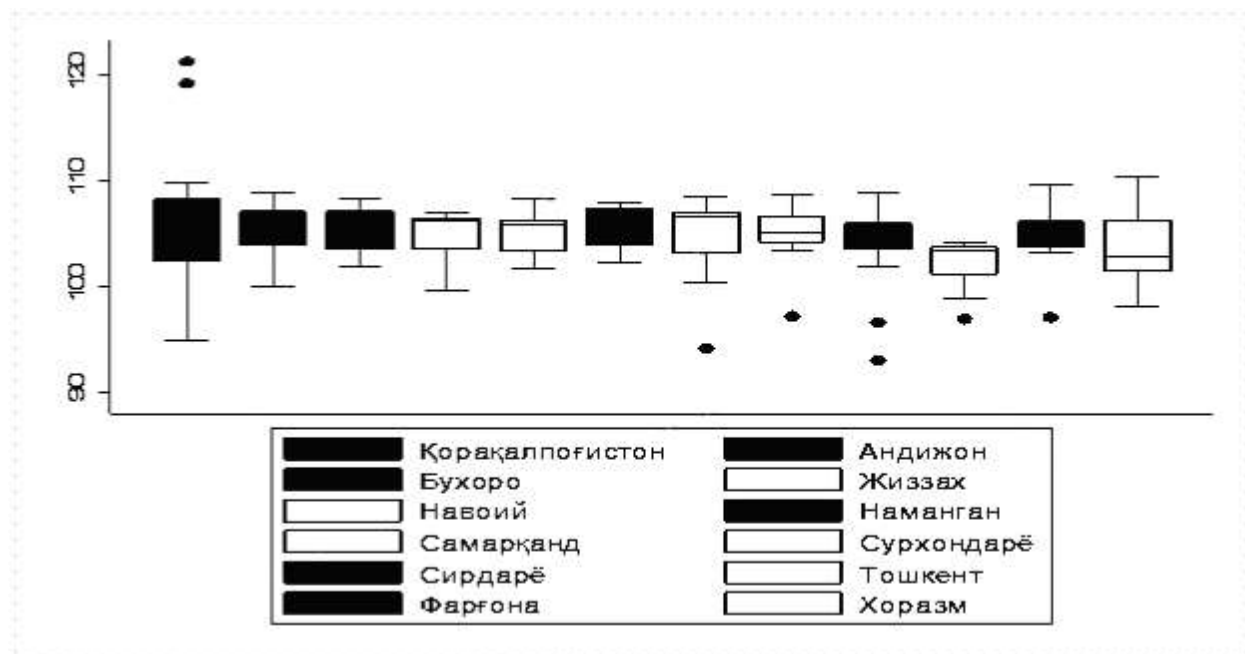
MacKinnon approximate p-value for Z(t) = 0.2673

2-расм. Бирлик илдиз тести натижалари

Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ўсишининг йигирма йиллик ўзгаришларнинг ҳолати ностационар, Диккей Фуллер тест эҳтимоллик даражаси 0.05 дан катта, яъни 0.2673 га тенг. Бундан узоқ муддатли ҳолатда қишлоқ хўжалишиги ўсиши нобарқарор эканлиги аниқланди.

Албатта, фермер ва деҳқонларнинг даромадини 2 баравар ошириш, қишлоқ хўжалигининг йиллик ўсишини 5 фоизга етказишни амалга ошириш енгил иш эмас. Буни амалга ошириш соҳа вакилларида ўз ишига ёндошишни тубдан янгилашни тақозо қилади. Чунки, бугунги кунда қишлоқ хўжалиги ҳам инновацион ривожланиш сари юз бурди. Энди, фақат ота-боболаримизнинг тажрибалари, яъни анъанавий деҳқончиликка асосланиб қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштиришда давр талабидаги даражада юқори маҳсулдорликка эришиб бўлмайди.

Ўзбекистон Республикаси барча 14 ҳудудининг фақатгина Тошкент шаҳри учун қишлоқ хўжалиги бўйича статистик маълумотлар шакллантирилмайди.

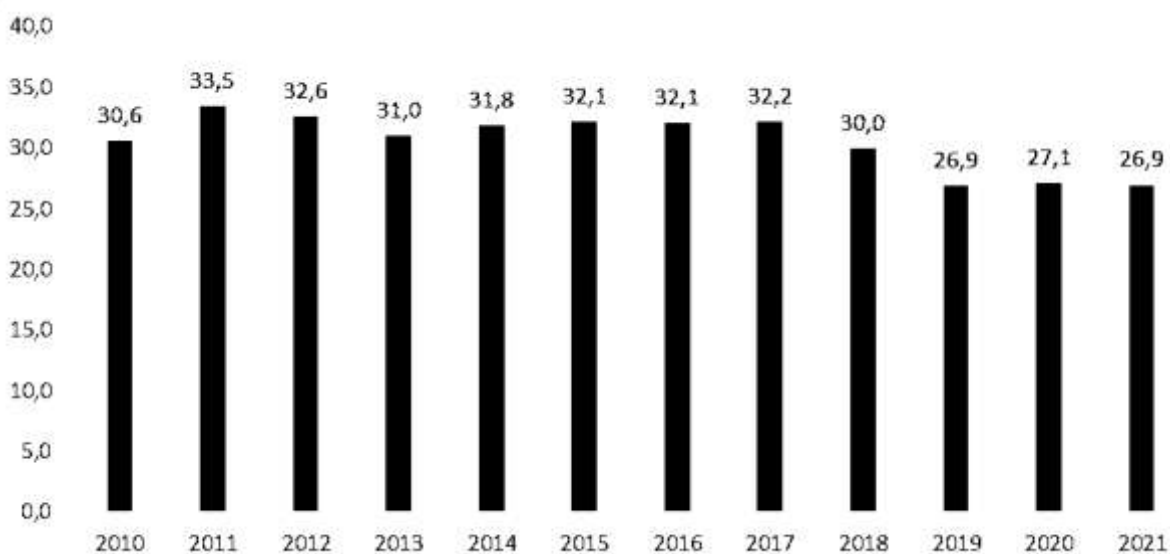
3-расм. Ўзбекистон Республикаси ҳудудларида 2000-2021 йиллардаги қишлоқ хўжалиги ўсиш тенденцияси

Boxplot графиги асосидаги маълумотлар бўйича ҳудудлардаги қишлоқ хўжалиги ўзгаришларини икки гуруҳга бўлишни таклиф қиламиз. Биринчи гуруҳда охириги йигирма йилликда ўртача ўсиш кузатилинган. Биринчи гуруҳга Андижон, Бухоро, Жиззах, Навоий, Наманган ҳудудларини киритишни таклиф қиламиз. Мазкур ҳудудларда ўртача ўсиш 100%-110% гача

Иккинчи гуруҳга қолган етти ҳудуд киради.

Қишлоқ хўжалиги ўсиши асосий омил эмас, бундан ташқари қишлоқ хўжалиги ЯИМ ва ЯҲМ таркибидаги улуши ҳам қишлоқ хўжалигини макроиқтисодий кўрсаткичлар билан боғлиқликни таъминлайди.

Республика ЯИМ таркибида қишлоқ хўжалиги улуши йиллар кесимида ўзгариб турган. Халқаро тажрибада ривожланган давлатларда ЯИМ улушида хизмат кўрсатиш ортиб бормоқда, қишлоқ хўжалиги, балиқчилик ва ўрмончилик ўртача 10% ташкил қилади.

4-расм. ЯИМ таркибида Қишлоқ хўжалиги, балиқчилик ва ўрмон хўжалиги ЯҚҚ улуши

Қишлоқ хўжалигининг иқтисодиётдаги аҳамияти ва унинг тузилиши турли мамлакатларда ва вақт ўтиши билан фарқ қилади. Кам даромадли мамлакатларда қишлоқ хўжалиги одатда бандлик ва миллий маҳсулотга кўшган ҳиссаси бўйича энг йирик сектор бўлиб, унинг катта қисми савдо занжирининг бир қисми эмас, балки ўзини ўзи таъминлайди ва қишлоқ хўжалигидан макроиқтисодиёт билан боғлиқлик аксинча кучлироқдир.

Аксинча, юқори даромадли мамлакатларда қишлоқ хўжалиги кенг маънода қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етказиб бериш, деҳқончилик ва хўжалиқдан ташқари маркетинг иш билан бандлик ва миллий маҳсулотнинг 20 фоиздан камини ташкил қилади, деҳқончиликнинг ўзи эса кичик фоизни ташкил қилади ва кучли давлатлар мавжуд. Иқтисодий алоқалар ва тармоқлараро трансфертлар ва истеъмолчиларнинг харажатлари учун рақобатдир. Кўпгина юқори даромадли мамлакатларда халқаро савдо, ишлаб чиқаришнинг катта улушлари учун экспорт бозорлари ёки рақобатдош импорт орқали, қишлоқ хўжалиги сектори муҳитининг муҳим қисмидир. Савдо ва қишлоқ хўжалиги сиёсати умуман қишлоқ хўжалиги, хусусан, деҳқончилик халқаро савдо ва макроиқтисодий тебранишлардан қанчалик изоляция қилинганлиги билан фарқланади.[4]

Фикримизни асослаш учун вилоятларнинг қишлоқ хўжалигида фойдаланадиган ерлар, олдинги йилга нисбатан ишлаб чиқаришни шакллантирдик.

	Худудлар	Қишлоқ хўжалиги ўсиши %	Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариш 2020 йилга нисбатан	Қишлоқ хўжалигига суғориладиган Ерлар
	1	2	3	4
1	Қорақалпоғистон Республикаси	103,5	1760,2	508,6
2	Андижон	104,5	4316,9	265,9
3	Бухоро	104,9	4653,3	274,9
4	Жиззах	104,1	4118,3	300,4
5	Қашқадарё	101,9	4497,8	514,9
6	Навоий	104,6	3237,5	123
7	Наманган	106,6	3683,0	282,3
8	Самарқанд	103,2	6391,7	379,5
9	Сурхондарё	104,2	3991,5	325,7
10	Сирдарё	103,7	1753,0	287,8
11	Тошкент	104,2	5663,2	398,4
12	Фарғона	103,1	6045,7	362,7
13	Хоразм	103,4	3052,8	265,4

Демак, соҳага илмий янгиликлар, илмий асосга тажрибаларни кўрқмасдан жорий этиши керак. Бунинг учун эса, хоҳ фермер, хоҳ деҳқон бўлсин, илмий янгиликларнинг моҳиятини тушунадиган ва уни амалиётга жорий этишдан чўчимайдиган бўлиши керак. Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг асосий фаолияти ҳам мана шундай янгилик ва ўзгаришларни ҳаётга татбиқ этишда фермер ва деҳқонларга кўмакчи бўлишдир. Энди ҳар бир фермер ўз меҳнатини ташкил қилиш, экинларни парваришlash, агротехник тадбирларни ташкил қилиш каби жараёнларга илмий асосда ёндошув кўникмаларини ўзида шакллантириши керак бўлади.

Шунингдек, ҳозирги вақтда мамлакатимизда аграр соҳани янада ривожлантириш учун бир қанча долзарб масалаларни ҳал этиш вазифаси турибди. Буларга мисол қилиб туманларни аниқ маҳсулот турини етиштиришга ихтисослаштириш, фойдаланишдан чиққан ерларни қайтадан фойдаланишга киритиш, тупроқ унумдорлигини ошириш ҳамда унинг структуравий ҳолатини тубдан яхшилаш, уруғчилик ва кўчат етиштириш бўйича миллий дастурларни амалга ошириш учун замонавий лабораториялар тармоғини вужудга келтириш, экспортбоп маҳсулотлар етиштириш ва экспорт ҳажминини кенгайтириш учун агрологистика марказларини ривожлантиришни келтириш мумкин. Мамлакатимизнинг иқтисодий тараққиётида ўз тарихи ва ўрнига эга бўлган, аграр соҳада энг илғор қатлам ҳисобланган фермерларнинг бу ишларни амалга оширишда фаол иштирок этиши давр талабидир.[5]

Адабиётлар/Литература/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ги Фармони, 28.01.2022 йилдаги ПФ-60-сон.
2. Gujarati, Damodar N.: Basic Econometrics, 4th ed., McGraw-Hill, New York, 2004.
3. www.stat.uz
4. <http://www.gospodarkainnowacje.pl/index.php/poland/article/view/78>
5. <http://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/download/2418/686>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).